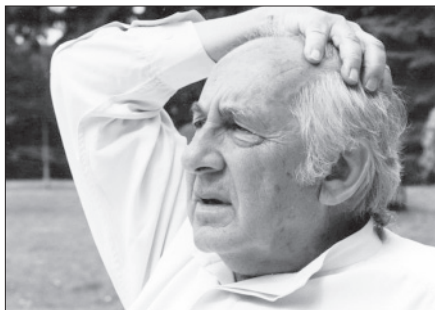

Neobyčejný život a dílo Richarda Junga se uzavřely

V neděli 30. března 2014 se uzavřela životní cesta profesora Richarda Junga, naplněná mimořádnými událostmi, zážitky a činy. Jung (nar. 1926) prožil mládí v Kutné Hoře a středoškolská studia absolvoval v období let 1937–1944. Během války se zapojil do Odboje československé mládeže (OČM). Byl zatčen gestapem a deportován do Malé pevnosti Terezín, kde na konci války nemocný tyfem čekal na popravu, již uniknul takřka v posledním okamžiku. Po osvobození začal studovat na Právnické fakultě Univerzity Karlovy a podnikl několik studijních cest do zahraničí. Angažoval se také politicky, a to v sociální demokracii, kde patřil k nekomunistickému křídlu vedenému Bohumilem Laušmanem. V r. 1948 byl nucen odejít do exilu. První léta po únorovém převratu strávil v Norsku. Protloukal se, jak se dalo (myl nádobí, byl recepčním, pózoval pro studenty sochařství), a v letech 1951–1953 studoval na Univerzitě v Oslu politickou vědu a sociologii. Oslo bylo tehdy místem, kam v rámci podpory Fulbrightovy nadace směřovaly návštěvy mnoha amerických sociologů, a tak zde měl Richard Jung první příležitost setkat se s Talcottem Parsonsem a Paulem F. Lazarsfeldem. V r. 1953 navštívil Rakousko, kde měl možnost naposledy hovořit s Bohumilem Laušmanem, a to krátce před tím, než byl tento politik unesen agenty StB zpět do Československa. V Salzburgu se zúčastnil semináře věnovaného americkým studiím a o rok později odjel do Spojených států, které se staly na delší dobu jeho domovem.

V letech 1954–1955 studoval sociologii na Kolumbijské univerzitě, kde v té době přednášeli Robert K. Merton, Paul F. Lazarsfeld, Kingley Davis a v roli asistentů začínali svoji kariéru Hans Zetterberg, James Coleman a Jiří Nehněvajsa. Jung se v tomto období začal zajímat o tehdy novou systémovou teorii a kybernetiku a seznámil se s Ludwigem von Bertalanffym. Z Kolumbijské univerzity přešel na Harvardovu univerzitu, kde jako postgraduální student působil v letech 1955–1957 v roli asistenta Oddělení sociálních vztahů, které vedl Talcott Parsons. Jeho hlavním oborem byla sociologie, vedlejšími obory sociální a klinická psychologie a sociální antropologie. Disertaci se nakonec rozhodnul psát pod vedením Roberta F. Balese, ale s Parsonsem zůstal v přátelských vztazích a byl s ním v kontaktu až do jeho smrti v r. 1979. Po ukončení postgraduálních studií působil Jung na několika akademických pracovištích (mj. na Univerzitě Pittsburgh, Cornellově univerzitě a Havajské univerzitě v Honolulu); tím nejdůležitějším se ale

© Archiv Richarda Junga

prof. JUDr. Richard Jung, Ph.D.

pro něj stala Albertská univerzita v Kanadě, Edmontonu, kde působil po dvě desetiletí jako profesor sociologie a teoretické psychologie a kde se stal ředitelem Centra pro systémový výzkum.

V roce 1990 se Richard Jung vrací zpátky do Československa a zde se, poté, co byl jmenován emeritním profesorem, usazuje natrvalo. Stává se profesorem politologie na Fakultě sociálních věd Univerzity Karlovy a vedoucím pracovníkem nově zřízeného Masarykova ústavu vyšších studií na Českém vysokém učení technickém v Praze. Žije v domě svých rodičů v Kutné Hoře a v tomto městě se pak během následujících let všestranně angažuje v tom, co lze souhrnně vyjádřit výrazem budování občanské společnosti. Zhoršení zdravotního stavu ho sice přinutilo, aby množství svých aktivit postupně zredukoval, činným v oblasti vědy i společenského života však zůstal do posledních let svého života. Dokladem toho jsou mj. dvě publikace. Ta první se jmenuje *Pohlednice z 20. století* [Jung 2009] a přináší kolekci autorových vzpomínek na mládí, okupaci, norský exil, studium na univerzitách v Kolumbii a Harvardu i na pozdější akademické působení a život. Jung se v této knize představuje jako excelentní vypravěč, který je schopen v krátkých textových útvarech přetlumočit velmi poutavým a přitažlivým způsobem svoji unikátní životní zkušenost a moudrost. Druhá kniha nese název *Experience and Action* [Jung 2007] a byla vydána ve Vídni, kde byl v roce 2008 její autor vyznamenán za svůj dlouhodobý a zásadní přínos k rozvoji kybernetiky Zlatou medailí Norberta Wienera, již mu udělila American Society for Cybernetics.

Kniha *Experience and Action* (recenze knihy vyšla v r. 2009 v *Sociologickém časopisu* [Šubrt 2009] a ve slovenské *Sociológii* [Alijevová 2009]) představuje Junga jako badatele, kterého zajímají obecně teoretické, resp. metateoretické předpoklady sociálních věd, k jejichž analýze dokáže – díky svým rozsáhlým znalostem – přistupovat z interdisciplinární perspektivy. Systémový výzkum, který rozvíjí, lze zařadit do interdisciplinárně orientovaného proudu myšlení, jenž je označován jako radikální konstruktivismus. Vychází z podnětů obecné teorie systémů (Ludwig von Bertalanffy), kybernetiky (Norbert Wiener), termodynamiky (Ilya Prigogine), koncepce spontánní sebeorganizace systémů (Heinz von Foerster) a autopoiesis (Humberto R. Maturana, Francisco J. Varela). V sociologii tento způsob myšlení našel odezvu v díle Talcotta Parsonse a později byl rozvinut v systémové teorii Niklase Luhmanna. Mnohé Jungovy myšlenky se postupně utvářely v dialogu právě s těmito mysliteli.

Zvláštní postavení mezi těmi, kteří Junga ovlivnili, měl zcela nepochybně Talcott Parsons [Jung 2006]. Jung se s ním seznámil už v r. 1951 během studií v Oslu a v letech 1955–1957 byl jeho asistentem na Harvardově univerzitě. Parsons byl mj. i tím, kdo v r. 1968 zprostředkoval Jungovo setkání s Pavlem Machoninem, z něhož se zrodilo jejich dlouholeté přátelství. Jung vzpomínal na svou spolupráci s Parsonsem jako na velmi výjimečné a intelektuálně nesmírně stimulační období, v němž měl příležitost poznat dominantní osobnosti tehdejších sociálních věd, jakými byli Karl Deutsch, Hans Kelsen, Henry Kissinger, Wassily W. Leontief, Paul Samuelson či Burrhus F. Skinner. Přestože si Jung zachovával vůči Parsonsovu strukturálnímu funkcionalismu kritický odstup, je zřejmé, že se

jím zároveň nechal v řadě ohledů výrazně ovlivnit. To, co učitele a žáka spojovalo, byl především společný zájem o problematiku lidského jednání a systémovou teorii, snaha uplatňovat interdisciplinární přístup široce překračující hranice sociologie a v neposlední řadě tendence převádět teoretické soudy do podoby konceptuálních schémat.

Dilbar Alijevóvá ve své recenzi knihy *Experience and Action* s velkou dávkou empatie upozornila na to, že Jungova práce je mimořádná i tím, jak dokáže čtenáře vrátit a přenést „do epicentra problémů, kterými žila společenská věda, hlavně sociologie, v době minulého století“ [Alijevóvá 2009: 403]. Skutečně, z textů Richarda Junga k nám doléhá ozvěna onoho průkopnického období po druhé světové válce, v němž přední američtí badatelé kladli základy moderní sociálněvědní teorie, doby, kdy sociologické myšlení bylo v pohybu a jeho tvůrci se pouštěli do smě́lých úvah a myšlenkových experimentů, které tak kontrastují s dnešním poněkud opatrným a sterilním způsobem teoretického bádání.

Jiří Musil ve své zdravotní zprávě k Jungovu životnímu jubileu před několika lety poznamenal: „Česká sociologie nikdy neoplývala velkým počtem lidí, kteří by měli odvahu vstupovat do temných míst základních východisek našeho oboru. Richard Jung patří mezi těch málo domácích autorů, kdo do těchto obtížných míst vstupují a snaží se formulovat možné odpovědi.“ [Musil 2006: 805] Dodejme, že Jung byl výraznou osobností s přehledem, který výrazně přesahoval lokální domácí perspektivu. Z jeho osobnosti vždy vyzařovala paradoxním způsobem jistá hrdost a noblesa, ale zároveň i určitá skromnost a pokora, které byly dány tím, co zažil, co věděl a v co věřil. Osobně si velmi cením toho, že mne v posledních letech svého života opakovaně zval do Kutné Hory, kde jsem měl vzácnou příležitost rozprávět s ním v nádherné zahradě jeho domu o základních teoretických problémech společenských věd, a to způsobem, kterým je možné u nás diskutovat jen s málokým. Myšlenky Richarda Junga, obsažené v jeho textech, představují duchovní dědictví, které má svůj aktuální význam a které stojí za to si připomínat.

Jiří Šubrt

Literatura

- Alijevóvá, D. 2009. „Richard Jung, Experience and Action: Selected Items in Systems Theory.“ *Sociológia, Slovak Sociological Review* 41 (4): 401–408.
- Jung, R. 2006. „Talcott Parsons: Vzpomínky na osobnost a úvahy o díle.“ Pp. 53–89 in J. Šubrt (ed.). *Talcott Parsons a jeho přínos soudobé sociologické teorii*. Praha: Karolinum.
- Jung, R. 2007. *Experience and Action: Selected Items in Systems Theory*. Wien: Edition Echoraum.
- Jung, R. 2009. *Pohlednice z 20. Století*. Brno: Tribun.
- Musil, J. 2006. „Osḿdesát let Richarda Junga.“ *Sociologický časopis / Czech Sociological Review* 42 (4): 803–805.
- Šubrt, J. 2009. „Richard Jung: Experience and Action: Selected Items in Systems Theory.“ *Sociologický časopis / Czech Sociological Review* 45 (2): 435–437.